

УДК 78.072(477)

Валентина Пономаренко
(Київ)**СОФІЯ ЙОСИПІВНА ГРИЦА: НАСТАВНИК І УЧИТЕЛЬ**

У статті йдеться про роки співпраці з доктором мистецтвознавства, членом-кореспондентом Академії мистецтв України, професором Софією Йосипівною Грицою в різних сферах діяльності – громадській, видавничій, науковій.

Ключові слова: Софія Грица, радіоконкурс «Золоті ключі», трудова еміграція, редакційна підготовка, відділ етномузикології ІМФЕ імені М. Т. Рильського НАН України.

В статье рассказывается о годах сотрудничества с доктором искусствоведения, членом-корреспондентом Академии искусств Украины, профессором Софией Иосифовной Грицой в разных сферах деятельности – общественной, издательской, научной.

Ключевые слова: София Грица, радиоконкурс «Золотые ключи», трудовая эмиграция, редакционная подготовка, отдел этномузикологии ИИФЭ имени М.Ф. Рильского НАН Украины.

The article deals with the period of collaboration of the article's authoress and the Doctor of Art Criticism, the corresponding member of the Academy of Arts of Ukraine, Professor Sofiya Yosypivna Hrytsa in various demesnes – public, publishing, and scientific activities.

Keywords: Sofiya Hrytsa, radio competition *The Golden Keys*, editorial preparation, Ethnomusicology Department of the M. Rylskyi IASFE.

5 грудня 2017 року українська наукова громадськість відзначила 85-літній ювілей видатної дослідниці українського музичного фольклору, доктора мистецтвознавства, члена-кореспондента Академії мистецтв України, професора, лауреата премій імені Миколи Лисенка, Бориса Асаф'єва, Філарета Колесси, дійсного члена Наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка **Софії Йосипівни Грици**. Її ім'я добре відоме не лише науковцям України та інших держав, що входили до складу колишнього Радянського Союзу, а й етномузикологам, фольклористам Східної та Західної Європи, Канади й США – усім, хто вивчає й цікавиться східно-слов'янським музичним фольклором. Завдяки своїй багаторічній невтомній праці ведучої радіо- й телепрограм «Золоті ключі», «Перлини душі народної», «Дзвонкова криниця» її знають мільйони шанувальників і носіїв української автентичної пісенної та інструментальної традиції.

Я мала змогу працювати і вчитися в Софії Йосипівни як у невтомного громадського діяча і науковця майже від початку своєї професійної діяльності. Мое знайомство з нею відбулося на початку 1980 року, коли, будучи студенткою 4-го курсу історико-теоретичного факультету Київської державної консерваторії ім. П. І. Чайковського (нині – Національна музична академія ім. П. І. Чайковського (Київ)), розпочала трудовий шлях консультантом з фольклору творчого відділу правління Музичного товариства УРСР, яке згодом трансформувалося у Всеукраїнську музичну спілку. На той час це була могутня, як за чисельністю, так і фінансово, організація, що взаємодіяла з професійними виконавцями, творчими колективами і всіляко підтримувала самодіяльні дитячі й дорослі хори, хореографічні ансамблі, інструментальні ансамблі та оркестри.

Кінець 1970-х – початок 1980-х років, певним чином, став поворотним щодо ставлення керівництва держави до українського автентичного фольклору. Цьому явищу почали приділяти увагу: в республіканському й обласних науково-методичних центрах народної творчості Міністерства культури відкривали штатні одиниці методистів з фольклору, які займалися виявленням фольклорних гуртів, хорів-ланок (тепер – забута і незрозуміла для багатьох назва), а інколи й аудіозаписом їх репертуару, сти-

мулювали керівників сільських та районних Будинків культури до створення подібних колективів. Саме в 1980 році розпочав свою роботу славнозвісний радіоконкурс «Золоті ключі». Раніше народна пісня зі сцени та в ефірі звучала лише у виконанні професійних співаків, хорових колективів в обробці відомих композиторів. Однак до пісень жінок у полі чи на весіллі ніхто й не дослухався. І, раптом, усі ніби прозріли і зрозуміли, що народний спів – це справжнє і неповторне мистецтво, а не якась побутова, не варта уваги, річ. Захоплення автентичним співом, грою, танцями ширилося в багатьох країнах Східної Європи, у тому числі і в республіках колишнього Радянського Союзу. Практичним вивченням народного виконавства почали займатися молоді науковці й в Україні.

Учені-фольклористи, чії імена були відомі в наукових та творчих колах, стали затребуваними як лектори, коментатори, ведучі концертів автентичних виконавців, радіо- й телепрограм. І перш за все потрібні були етномузикологи: своїм словом вони допомагали широкому загалу навчатися слухати справжній народний спів чи гру, а виконавцям, які ніколи не виступали зі сцени, адаптуватися до цих умов; навчали керівників клубної самодіяльності залучати і працювати з незвичними для них учасниками – носіями місцевої пісенної традиції, переважно бабцями і жінками середнього віку, – не нав'язувати їм пісні місцевих баяністів та хормейстерів про партію, звитяжну працю тощо, супровід баяна, бути для них не імперативним керівником, а радше помічником, коли треба, організувати приміщення для репетицій, розворушити пам'ять, щоб вони пригадали старовинні, майже забуті, пісні, залучати й зацікавлювати місцевою співочою традицією молодь.

У Музичному товаристві було створено творчу раду, до складу якої ввійшли майже всі київські етномузикологи: А. Іваницький, О. Правдюк, Є. Єфремов, В. Матвієнко. Софія Йосипівна для мене була тоді, у певному сенсі, недосяжною зіркою – автором монографії про Ф. Колессу, упорядником та видавцем його фольклористичної спадщини, музикознавчих праць, упорядником кількох вагомих жанрових пісенних збірників і, нарешті, автором солідної монографії про мелос української народної епіки, яка стояла на полицях легендарного нотного магазину на Хрещатику. Зазначу, що на той час опублікованих монографій та теоретичних досліджень такого високого рівня з музичного фольклору в Україні та й у Москві, Ленінграді (тепер – Санкт-Петербург) було обмаль. Тож я не наважилася підійти до Софії Йосипівни і запросити її на громадських засадах узяти участь у новоствореній раді.

Однак професійні інтереси внесли свої корективи. На українському радіо започаткували республіканський радіоконкурс «Золоті ключі», одним з ініціаторів якого була С. Грица. Мене, як представника Музичного товариства, також запросили до оргкомітету, засідання якого на початку проводили часто, ледве не щопівмісяця. Члени оргкомітету на перших порах виїздили в експедиції для пошуку і відбору учасників конкурсу в різні регіони України, привозили адреси, за якими редакція направляла пересувну студію звукозапису. Так я, наприклад, побувала в кількох районах Кіровоградської та Запорізької областей; найяскравішою знахідкою цих експедицій став фольклорний колектив с. Липняжка Добровеличківського району Кіровоградської області. Софія Йосипівна, зважаючи на її величезний експедиційний досвід, пропонувала ряд видатних автентичних виконавців і також виїжджала в експедиції на прохання оргкомітету. Однак пропозиції надходили і від обласних науково-мето-

дичних центрів народної творчості та культосвітньої роботи, і від районних управлінь культури, і від приватних осіб. На засіданнях ми прослуховували свіжі записи, обговорювали їх і відбирали для наступних радіопрограм. Звісно, найавторитетнішою думкою, до якої дослухалися й головний редактор музичних програм Р. Стецюк, і редактори, котрі вели цей конкурс – Г. Верховинець, Г. Омельченко, К. Божко, була думка, висловлена Софією Йосипівною. То був час, коли фактично напружувалася концепція радіоконкурсу. Записи були різні: яскраві автентичні колективи, сольні виконавці та «махрова» самодіяльність під баян тощо. І те, що в передачах зазвучали найкращі зразки винятково автентичного фольклору, а не безлика самодіяльність або фольклор у сучасних обробках, що ми і раніше, і тепер бачимо в окремих телепрограмах, – це заслуга перш за все Софії Йосипівни. До кожної програми відбирали учасників, які репрезентували різні регіони України, тож і пересічні слухачі, і музиканти, етномузикологи мали змогу почути й усвідомити наявність регіональних стилів, їх відмінності і спільні, загальноукраїнські особливості.

Багато років Софія Йосипівна була майже незмінною ведучою радіопроеграми «Золоті ключі». Коментуючи кожен номер випуску, вона завжди надавала увагу характеристиці виконавців, звертала увагу слухачів на особливі, найхарактерніші риси виконавського стилю, давала зрозуміти в чому полягає художня й наукова цінність того чи іншого зразка пісні або інструментального твору. І робила це так, що її розуміли самі потенційні учасники радіоконкурсу. Я спостерігала, як люди відкладали свої справи і поспішали до радіоприймача, щоб послухати чергову програму «Золотих ключів» і щирі, доступні коментарі Софії Йосипівни. Свідченням народної любові став факт присвоєння селекціонером-аматором з Полтавщини своєму новому сорту півонії назви «Софія Грица».

Цікаво, що саме «Золоті ключі» відкрили для вчених, перш за все молодих, нові об'єкти для наукового дослідження. Так, наприклад, уже згадуваний гурт із с. Липняжка, а також колектив із с. Розуміївка Олександрівського району Кіровоградської області свого часу привернули увагу кандидата мистецтвознавства О. Мурзіної, аспірантки С. Грици 1990-х років Н. Керімової; багатий репертуар та яскравий виконавський стиль співачки Данії Чекур та гурту с. Старі Коні Зарічанського району Рівненської області зацікавили і були ретельно обстежені наприкінці 1980-х років І. Клименко.

У 1987 році мені запропонували посаду редактора видавництва «Музична Україна». У професійному відношенні то було нове і значно цікавіше для мене заняття, зважаючи, що основним профілем, яким я мала займатися, був музичний фольклор. З ініціативи директора видавництва М. Линника ми почали видавати пісенники за жанрами (подарункового характеру, кишенькового формату), наприклад: «Жартівливі пісні», «Чумацькі пісні», «Веснянки», «Жниварські пісні», «Пісні про кохання» тощо. Було започатковано й серію видань збірників пісенного фольклору з різних областей України, також під назвою «Золоті ключі». Під час роботи над виданнями мені довелося освоювати всі видавничі процеси. То був час бурхливого розвитку і процвітання видавництва, але, на жаль, це тривало недовго. Починаючи з 1991 року, з переходом на ринкову економіку, почалися незворотні руйнівні процеси в галузі книговидавництва та книгорозповсюдження, а відтак, – поступове зuboжіння профільних видавництв. Одна за одною закривалися книгарні, нотні магазини в обласних та інших великих містах, а про районні центри і сільські книгарні немає що й казати. Книжки, особливо музична література, стали майже недоступні читачеві. Функцію розповсюджувача поступово перебирали себе самі видавці, шукаючи нових шляхів до читачів.

Ось за таких складних умов до видавництва надійшов рукопис збірника емігрантських пісень під дивною для багатьох назвою «Буд здорова, землеце». Так доля знову звела мене із Софією Йосипівною, але вже в іншій іпостасі – автора-упорядника цього збірника. Для мене, як для молодого фольклориста, то був зовсім незнайомий матеріал, тому працювати над підготовкою до друку видання було надзвичайно цікаво. Вперше в Україні пісні про трудову еміграцію виходили окремим виданням.

Незважаючи на невеликий, майже кишеньковий, формат і обсяг книжки, вона вмістила сто десять рідкісних, майже забутих пісень, записаних в експедиціях самою Софією Йосипівною, а також узятих нею з раритетних видань, таких, як «Народні пісні з Галицької Лемківщини» Ф. Колесси, «Галицько-руські народні мелодії» Й. Роздольського і С. Людкевича, зарубіжних видань М. Мушинки, Ю. Цимбори, А. Дулеби, з рукописних фондів Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР (тепер – Архівні наукові фонди рукописів та фонозаписів Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського (Київ) НАН України) та ряду українських збірників 1950–1970-х років – О. Гижі, В. Гошовського, М. Соболевського, «Наймитські та заробітчанські пісні», «Співанки-хроніки» та інші. Пісні про еміграцію досить повно розкрили всі життєві колізії, пов'язані з новим для українських селян явищем. «Ця пісенність становить стрункий тематичний цикл, відтворюючи всі етапи внутріконтинентальної та, зокрема, заокеанської (“міжконтинентальної”) еміграції: прощання з рідним краєм, небезпечну далеку дорогу через океан, зустріч з чужиною, випробування на витривалість, щасливий або трагічний фінал далеких мандрів. <...> Це драматична епопея про шукачів міражного “земного раю”, сповнена надій, тривоги, щасливих несподіванок або й розчарувань. Її руховою пружиною є незвичайні для традиційного фольклору сюжети, образи, події. Вона хронікерська, публіцистична за характером»¹. Так стисло і емно охарактеризувала С. Грица у вступній статті цей новий шар української пісенності.

Книжка була підписана до друку за десять днів до проголошення незалежності України – 15 серпня 1991 року. І хто б міг тоді подумати, що дуже швидко трудова еміграція стане знову актуальною. Проте, на відміну від початку ХХ ст., коли на заробітки їхали із західних земель переважно чоловіки, які за копійки тяжко працювали в сільському господарстві, на копальнях, ливарнях, то тепер за кордон від'їжджали жінки, які, забувши про свої дипломи, мусили заробляти покоївками, гувернантками (за умови знання мов), доглядальницями за німецькими літніми людьми й іншими видами праці, щоб утримувати в Україні свої сім'ї. Тож це видання стало знаковим, певним передвісником соціальних зрушень, які невдовзі чекали на українців.

Працювати із Софією Йосипівною як з автором виявилось дуже приємно. Між нами одразу сформувалися ділові й людські стосунки та взаєморозуміння. Рукопис було підготовлено майже ідеально, що не так часто траплялося у видавництві. Однак, як завжди, у процесі роботи виникали правки як з боку автора, так і з боку музичного (з мого) і літературного (В. Мордань) редакторів, які ми легко узгоджували.

Видання вийшло у світ величезним, як на сьогодні, накладом – 26 тис. примірників. Проте сталося це на зламі часів – підписали до друку за Радянської, а тираж вийшов уже в незалежній Україні. Зібраний тираж було розраховано не лише на українських читачів, а й на республіки СРСР та зарубіжжя. Після розпаду Союзу зв'язки з книготоргівлею колишніх «братів» одразу розпалися, можливість імпорту книг за кордон, що здійснювався через Москву, також відпала, тож увесь тираж залишився в Україні. Розпродаж першого збірника пісень про еміграцію виявився таким самим складним, як і доля людей, які колись відважилися в далеку подорож заради щастя. Більшу частину, все ж таки, було розпродано, а решта, після розвалу книготоргівлі, надовго осіла на складі видавництва – її потроху продавали в наступні роки.

Ще одним проектом, ідея якого виникла вже в родині Софії Йосипівни, стала збірка українських народних пісень та переписів національних страв і напоїв «Як засядем, браття, коло чари». Упорядником була її донька – О. Поріцька, але пісенний матеріал, звісно, підбирала Софія Йосипівна. Таке оригінальне поєднання пісень, у яких є згадки про ту чи іншу страву, і рецептів українських страв, і не з якихось кулінарних книг, а зібраних в експедиціях у різних куточках України, зробило це видання унікальним і на той час дуже популярним. Книжка побачила світ у 1993 році, вийшла накладом 10 тис. примірників і була дуже швидко розкуплена, бо мала ще й презентабельний вигляд, адже її оформили відомі українські художники-графіки –

брати О. і С. Харуки. Ще однією особливістю цього видання є те, що воно було набране і зверстане за допомогою комп'ютерних технологій у видавництві, а не на книжковій фабриці, як було колись. Тож і в цьому полягала його революційність.

Найцікавішою й водночас найскладнішою була наша співпраця над виданням «Музичний фольклор з Полісся у записах Ф. Колесси та К. Мошинського», яке вийшло у світ на замовлення Історико-культурної експедиції Міністерства України у справах захисту населення від наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, де С. Грица зазначена як упорядник, автор вступної статті, укладач алфавітного й географічного покажчиків, перекладач із польської. Це була титанічна робота. Софія Йосипівна присвятила кілька років свого життя, щоб підготувати до друку незавершену працю двох видатних учених, яка мала вийти друком у Польщі незадовго до початку Другої світової війни, але так і не вийшла. Наприкінці 1960-х років частина матеріалів Ф. Колесси до цього збірника була знайдена в його особистому архіві, решта – в архіві польського вченого К. Мошинського. Далеко не всі нотні зразки були переписані Ф. Колесою набіло, багато з них «мали ескізний, начерковий вигляд: мелодії були недооформлені з метричного боку, відсутні вказівки на повтори окремих частин строфи, її закінчення, позначення темпів, ритмічні схеми тощо»² (див. факсимільний відбиток чернетки на с. 58 цього видання. – *В. П.*). Упорядкування наукового збірника за матеріалами двох велетнів науки – надзвичайно відповідально. Це вимагає, окрім глибоких етномузикологічних, філологічних, діалектологічних знань, розуміння принципів і підходів обох учених до подібної роботи. Фактично потрібно було навчитися мислити, як Ф. Колесса і К. Мошинський. Не кожен дослідник узяв би на себе подібну місію. У вступній статті С. Грица пише: «Найбільшу складність становила реконструкція здекомплектованої першої частини збірника. Необхідно було відновити мелодії обрядових пісень за чернетками і реставрувати прийняту Колесою складну систему подачі пісень за варіантно-типологічним принципом, який мав показати т. зв. “групові мелодії”, що належать до різних текстів (як і текстів до мелодій), співвідношення варіантів на основі їх змісту, ритмічної будови та кадансів. Для цього вченим була застосована потрібна порядкова нумерація пісень – цифрами, літерами латинського, грецького алфавіту, подекуди й кирилицею»³.

Редакційна підготовка до друку видань наукової архівної спадщини є, мабуть, найскладнішою і трудомісткою й для видавців. Вона потребує повного взаєморозуміння між упорядником і редактором у питаннях збереження авторського тексту, внесення необхідних правок, пов'язаних з неточностями, нерозбірливим почерком (у разі реконструкції тексту за чернетками), усунення випадкових помилок, які неодмінно трапляються в першоджерелах тощо. І хоча в мене вже був попередній редакторський досвід роботи з подібними виданнями, збірник Колесси – Мошинського в усіх сенсах був надскладним: обсяг, структура, потрібна нумерація нотних і текстових зразків – усього й не згадаєш...

Є автори, які, віддавши рукопис у видавництво, ніби частково перекладають відповідальність на редактора, дещо усуваючись від роботи. Софія Йосипівна на всіх етапах, аж до підпису видання до друку, завжди прискіпливо вичитує, править власний текст, аби думка не «потонула» у словах, як це інколи буває. У випадку з вищезгаданим збірником, її уваги потребувало не те, що слово, а кожна літера, адже обидва автори ставили собі за мету якомога точніше відтворити місцевий діалект, його лексичні особливості й фонічне звучання окремих слів.

Співпраця із Софією Йосипівною відновилася лише у 2010 році, коли вона запропонувала мені роботу у створеному за її ініціативою відділі етномузикології в Інституті мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського НАН України (Київ). Працювати під її керівництвом та ще й з такими високоповажними фахівцями, її колишніми учнями, як А. Іваницький, М. Хай, яких давно знала, – то була честь. Звісно, я з радістю прийняла цю пропозицію. Одразу впало у вічі те, що Софія Йосипівна була не лише керівником відділу, а його душею. На перший

погляд, стиль її керівництва не був надто вимогливим, навпаки, досить демократичним, але сама її присутність дисциплінувала. Вона знаходила час поспілкуватися з кожним працівником щодо планової теми, цікавилася творчою і науковою діяльністю своїх колег, їхніми особистими проблемами, знаходила привід і необхідні слова, щоб наголосити на їхніх досягненнях. Вражала її ерудиція, пам'ять, обізнаність не лише в загальному музикознавстві й етномузикології, а й у багатьох суміжних науках і неймовірна працездатність. Попри свою завантаженість (планові теми відділу, керування дисертаціями аспірантів, написання численних статей до «Музичної енциклопедії», окремих розділів до «Історії української музики»), Софія Йосипівна стежила за новими виданнями в галузі філософії, літератури, історії тощо.

Її виступи, коментарі, думки й зауваження чи то при заслуховуванні звітів аспірантів, чи з інших обговорюваних питань на засіданнях відділу або під час спонтанних дискусій як професійного характеру, так і щодо інших тем, наприклад, історії, соціології, поточного суспільного життя, що час від часу виникали у відділі, завжди цікаво було слухати, бо за кожним словом відчувалися фундаментальні знання предмета, рівень глибокого осмислення обговорюваної проблеми, оригінальне мислення. Ці думки мали не ескізний, а завершений вигляд. У такі моменти я завжди шкодувала, що під руками немає диктофона. Неодноразово С. Грица торкалася теми взаємовідносин між етномузикологами України, із жалем і прикрістю констатуючи певну конфронтацію між школами, що не сприяє розвитку науки, а звужує її межі. А ще шкодувала про те, що ми, українці, не вміємо себе гідно оцінити і презентувати світові (це стосується й нашої, вузької, галузі).

Окрема тема – це іронічний погляд на речі і тонкий гумор Софії Йосипівни, яким майже завжди світаються її очі. Розповіді про своє життя завжди були приправлені самоіронією, часто гумористичними деталями, що надавало їм яскравого, живого забарвлення. Вона підмічала вади характеру оточуючих людей, колег і, при нагоді, могла в дотепній формі на це вказати, але ці жарти не дошкуляли – були делікатними, не принижували, не знищували людину, а допомагали побачити себе збоку і скоригувати власні вчинки.

Наша співпраця з видання книг тривала і в інституті. Упродовж чотирьох років ми спільними зусиллями видали три книжки: 8-й випуск збірника статей «Музична україністика: сучасний вимір» на пошану Софії Йосипівни (2013) і дві монографії – «Леся Дичко в житті і творчості» (2012) і «Мелос української народної епіки» (2015). (Щоправда, до монографій я мала стосунок радше як верстальник, а не редактор.) Я знову була вражена відповідальним ставленням до того, що виходить з-під пера Софії Йосипівни, шліфуванням власного тексту до останнього слова.

З вдячністю згадую допомогу Софії Йосипівни в роботі над збірником «Музична україністика...», де я була редактором-упорядником. Попри дрібний шрифт, вона вичитувала всі статті, допомагала порадами щодо рубрикації, оскільки для мене упорядкування збірника наукових статей було вперше. І хоча мій внесок у підготовку двох книжок скромний, я пишаюся тим, що монографія про творчість Лесі Дичко визнана кращим музикознавчим дослідженням сучасної української музики, адже писати про творчість свого сучасника – справа нелегка. Очевидно, тому так рідко з'являються на світ подібні видання. «Мелос української народної епіки» поєднав у собі два попередніх видання: україномовне, з однойменною назвою (1979), і російськомовне, московське «Украинская песенная эпика» (1990), доповнене і розширене. Обидва видання давно стали бібліографічною рідкістю. Тема не втратила актуальності й донині.

У цій статті я не мала на меті подати творчий портрет С. Грици, що прекрасно зробив її колишній учень, доктор мистецтвознавства А. Іваницький⁴, а лише подати окремі штрихи до нього.

Софія Йосипівна сповнена наукових планів на майбутнє, активно працює над ними, тож бажаю їй здійснити все задумане і втілити в життя ще багато нових науково-творчих проєктів.

¹ Буд здорова, землице: українські народні пісні про еміграцію / упор. С. Грица. – Київ, 1991. – С. 7.

² Музичний фольклор з Полісся у записах Ф. Колесси та К. Мошинського / упор., вступ. ст., примітки, переклад з польської С. Й. Грици. – Київ : Муз. Україна, 1995. – С. 7.

³ Там само. – С. 7.

⁴ Див.: Іваницький А. І. Софія Йосипівна Грица. Творчий портрет. – Київ ; Тернопіль : Астон, 2002; Іваницький А. І. Фольклористичний доробок Софії Йосипівни Грици // Музична україністика: сучасний вимір. Збірник наукових статей на пошану члена-кореспондента АМУ, доктора мистецтвознавства, професора Софії Грици. – Київ, 2013. – Вип. 8. – С. 13–21.

SUMMARY

On December 5, 2017, we celebrated the 85th anniversary of birthday of the prominent researcher of Ukrainian musical folklore, the Doctor of Art Criticism, the corresponding member of the Academy of Arts of Ukraine, Professor, the laureate of the Mykola Lysenko, Borys Asafyev and Filaret Kolessa Prizes, and the full member of the T. Shevchenko Scientific Society Sofiya Yosypivna Hrytsa.

I have had an occasion to become one of partners in the creative activities of Sofiya Yosypivna, and had an opportunity to work with, to keep an eye on and to be a pupil of her as an unflagging public figure and scholar virtually since the beginning of my professional activity.

My acquaintance with her occurred in early 1980, with my outset of working as a folklore adviser at Creative Department of the Administration Board of the Ukrainian SSR Musical Association (now – the All-Ukrainian Musical Union). At the Ukrainian Radio Company, there has been initiated the Republican radio competition *The Golden Keys*, with S. Hrytsa as one of its organizers. As a representative of the Musical Association, I was also offered to become a member of the competition's organizing committee, whose meetings at first were held frequently, almost half-monthly. That was the time, when a conception of the radio competition was being practically worked out in detail. We can give Sofiya Yosypivna credit uppermost for the fact that in radio programmes, there began to sound the best examples of exceptionally authentic folklore in contrast to featureless amateurishness or folklore in modern arrangement.

Our further collaboration was related to the publishing house *Musical Ukraine*, where throughout 1991–1997 saw the light the collection of songs on Ukrainian emigrants *God Bless You, My Land*, as well as the unique edition of incomplete scientific work of two outstanding scholars *Polissian Musical Folklore Recorded by F. Kolessa and K. Moshynskiy*, which was based on their 1932 common expedition to Podillia. At the time, there was also issued the book of songs inimitable in its concept *As We, Fellows, Sit Down to Goblet*, in which recipes of Ukrainian dishes and songs referring to them were collected. The compiler of the songbook was Sofiya Hrytsa's daughter Olha Poritska, while Sofiya Yosypivna in person has selected and arranged the song materials.

The next stage of our working relations commenced in 2010, this time – at the M. Rylskiy IASFE's newly established Ethnomusicology Department, whose chief at the time was S. Hrytsa. The style of her supervision was not too much exigent; on the contrary, it was quite democratic, however, the very her presence brought us into a state of discipline. Her speeches, comments, expressed opinions and remarks at the department's meetings, or in courses of spontaneous debates, were always interesting to be heard due to the fact that every her statement was possessed of the authoress's thorough subject knowledge, a deep level of comprehension of a theme under consideration, and singularity of thinking.

I hope that the offered article will add some certain strokes to the creative portrayal of Sofiya Hrytsa.

Keywords: Sofiya Hrytsa, radio competition *The Golden Keys*, editorial preparation, Ethnomusicology Department of the M. Rylskiy IASFE.